

ŞAGİRDLERİ ÖYRƏNMƏYƏ
TƏŞVİQ EDƏN
STRATEGİYALAR
Müəllimlər üçün tövsiyələr

Şagirdlərin mövzu ilə əlaqəli əvvəlki biliklərini aktivləşdirin

Mövzu ilə əlaqəli əvvəlki biliklər öyrənənlərin yeni məzmunu qavramasında mühüm rol oynayır. Şagirdin nəyi necə bildiyi və nələri öyrən-məli olduğu haqqında toplanmış məlumatlar müəllimə tədris prosesində düzgün (səmərəli, nəticəyönümlü və s.) strategiya qurmağa yardımçı olur. Müəllim suallar, vizuallar, müzakirələr və digər vasitələrlə şagirdlərin mövzu ilə əlaqəli əvvəlki biliklərini aktivləşdirir, yeni informasiyanı mənimsəməsinin səmərəsini artırır.

Mövzuları real həyatla əlaqələndirin

Tədris olunan mövzuların real həyatla və dünya təcrübəsindən yerli mühitə uyğunlaşdırılmış nümunələrlə əlaqələndirilməsi şagirdlərin praktik öyrənməsinə şərait yaradır, onlarda həyati vacib bacarıqları formalaşdırır, gələcək iş həyatlarında düşdükləri şəraitə hazırlıqlı olmalarını təmin edir.

Təcrübə əsaslı öyrənmədən istifadə edin

Təcrübə əsaslı öyrənmə şagirdlərə öyrəndiklərini sınaqdan keçirərək bacarıqlar formalaşdırmağa, analiz və sintez edərək yaradıcı və tənqidi düşüncələrini inkişaf etdirməyə imkan yaradır. Xüsusilə kinestetik (hərəkət edərək və ya toxunaraq) öyrənən şagirdlər üçün bu üsul çox faydalıdır.

Şagirdlərin öyrənmə üslublarını nəzərə alın

Şagirdlərin öyrənmə üslublarını (yazılı, vizual, audial və kinestetik) müəyyənləşdirmək təlimi differensiallaşdırmağa yardımçı olacaq. Təlimin differensiallaşdırılması məzmunun, proseslərin, məhsulların və öyrənmə mühitinin şagirdlərin maraqlarına, hazırlıqlarına və öyrənmə profillərinə uyğunlaşdırılması deməkdir.

Refleksiya ilə öyrənməni təşviq edin

Refleksiya öyrənmə prosesinin bir hissəsi olaraq şagirdə nə öyrəndiyini, öyrəndiyi barədə nə düşündüyünü və ya əvvəlki təcrübə və bilikləri ilə necə əlaqələndirdiyini əks etdirmək imkanı verir. Refleksiyanı müxtəlif üsullarla, suallara yazılı cavab, şəkilli kartlar üzərində düşünmə, cütlərlə müzakirə, rəsm çəkmək və ya hərəkətlə ifadə, qrupla fikrini bölüşmə və s. ilə həyata keçirmək mümkündür.

Layihə əsaslı öyrənmədən istifadə edin

Layihə əsaslı öyrənmədə şagirdlər real həyatla bağlı mürəkkəb bir sualı, problemi və ya çətinliyi uzun müddət araşdıraraq cavablar və ya həll yolları tapırlar, sonda isə layihə formasında təqdim edirlər. Bu, onlarda yaradıcılıq, tənqidi düşüncə, əməkdaşlıq və ünsiyyət kimi vacib 21-ci əsr bacarıqlarını inkişaf etdirərək sərbəst öyrənmə vərdişlərinin yaranmasına töhfə verir.

Tədris zamanı didaktik oyunlara yer ayırın

Bu strategiya həm ənənəvi, həm də məsafədən tədris zamanı şagirdlərin dərəcə cəlbinə kömək edir, onların əməkdaşlıq və ünsiyyət bacarıqlarının inkişafı ilə yanaşı, məzmunu daha yaxşı qavramalarına səbəb olur. Şagirdlərin yaş səviyyəsinə uyğun rollu oyunlar, virtual inkişafetdirici oyunlar, simulyasiyalar, strateji oyunlar onların əylənməklə öyrənməsini təmin edir.

İncəsənət növlərindən alət kimi istifadə edin

Bütün yaş qruplarında istənilən mövzunun tədrisi zamanı incəsənət növlərindən istifadə şagirdlərin dərəcə cəlb edilməsinə, dəstəkləyici mühitin yaradılmasına, öyrənmə prosesinin daha maraqlı edilməsinə şərait yaradır. Nümunə olaraq, bura mahnı oxumağı, rəqs etməyi, rəsm çəkməyi, səhnəcik qurmağı, video hazırlamağı və s. göstərmək olar.

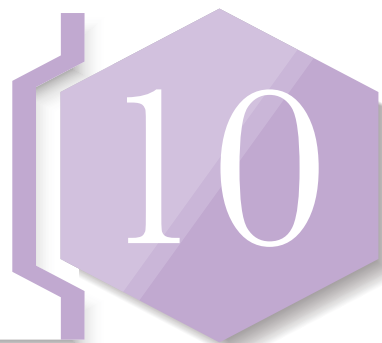

Multimedia – video, audio, şəkillər və ya illüstrasiyalardan istifadə edin

Şagirdin məzmunu qavramasında multimedyanın rolu danılmazdır. Hazırda açıq internet mənbələrində, o cümlədən e-resurs.edu.az və video.edu.az saytlarında müxtəlif fənlər üzrə elektron dərs resursları, teledərslər və intellektual oyunlar mövcuddur ki, bunlardan istifadə etməklə şagirdlərin dərsə marağını artırmaq mümkündür.

Şagirdlərə vaxtında və konstruktiv rəy verin

Şagirdlərin hərəkət və fəaliyyətinə vaxtında verilmiş konstruktiv rəy onlarda daha yaxşı nəticəyə və davranışa səbəb olur, onları istiqamətləndirir və həvəsləndirir. Konstruktiv rəy şagirdə nəyi yaxşı etdiyini bildirmək, ona bir fəaliyyəti daha yaxşı etmək üçün yollar göstərmək və ya yalnız obyektiv müşahidədən ibarət ola bilər. Konstruktiv rəy vermək müəllim üçün önəmli bacarıqdır.

Şagirdləri “nizamlı öyrənənlər” olaraq yetişdirin

Öyrənmə ömürboyu davam edən bir prosesdir. Şagirdlərə öz öyrənmə və inkişafına görə məsuliyyət daşıdıqlarını aşılamaq vacibdir. Şagirdlərə qarşıya öyrənmə hədəfi qoyaraq öhdəlik götürməyi və ona çatmaq üçün çalışmağı tələq edin. Bununla yanaşı, özlərini qiymətləndirmək və inkişaflarını əks etdirmək üçün şagirdləri zəruri resurslarla təmin edin.

Aktiv öyrənmə fəaliyyətlərindən istifadə edin

Aktiv öyrənmə fəaliyyətləri şagirdlərin diqqətini və marağını davamlı saxlamağa kömək edir, onlarda tənqidi və yaradıcı düşüncə kimi yüksək səviyyəli bacarıqlar aşılamağa yardımçı olur. Fərdi, qrup və cütlərlə iş üzrə çoxlu tapşırıqlar vardır ki, bunlar hamısı aktiv öyrənmə fəaliyyətinə daxildir. Məsələn, “fikirləş, bölüş və təqdim et” tapşırığı şagirdin öncə yazılı formada özünü ifadəsi, daha sonra yoldaşı ilə müzakirəsi və sonda qrup qarşısında təqdimatından ibarətdir ki, burada bir fəaliyyətlə şagird bir neçə bacarığını inkişaf etdirir.

Fəaliyyət əsaslı qiymətləndirmədən istifadə edin

Şagirdlərə öyrəndiklərini müxtəlif üsullarla nümayiş etdirmək seçimi verərək qiymətləndirməni onlar üçün maraqlı etmək olar. Məsələn, mövzu üzrə inşa yazmaq, təqdimat hazırlamaq, şifahi cavablandırmaq, video çəkmək və s. üsullarla özlərini ifadəyə şərait yaradır.

Dərsləri isinmə fəaliyyətləri ilə başlayın

İsinmə fəaliyyətləri şagirdlərin dərstdə aktivliyini artırır, onları prosesə uyğunlaşdırmağa, əyləndirməyə və canlandırmağa kömək edir. Şagirdlərin yorulduğunu və ya diqqətlərinin azaldığını hiss etdikdə bu fəaliyyətləri məzmunu uyğunlaşdıraraq onları dərse cəlb etmək olar. Hətta bu fəaliyyətlərin təşkilini şagirdlərin öhdəsinə verərək onların prosesdə aktiv iştirakını təmin etmək mümkündür.

Şagirdlərin texnologiyaya olan marağından yararlanın

Günümüzdə öyrənənlərin həyatında kompüter, telefon, internet və sosial şəbəkələr əhəmiyyətli rol oynadığından texnologiyanın təhsilə inteqrasiyası zəruridir. Hazırda şagirdlərin öyrənməsinə və inkişafına dəstək verəcək çoxlu tətbiqlər və saytlar mövcuddur ki, onlardan faydalanaraq sinif mühitini daha interaktiv və mənalı etmək olar. Məsələn, “Kahoot!” adlı tətbiq vasitəsilə suallar üzərindən oyunlar qura bilərsiniz.

Şagirdləri fəallıq və müvəffəqiyyətlərinə görə mükafatlandırın

Dərs zamanı fəal olan şagirdləri fərqləndirərək həm onların özünəinam və motivasiyasını artırın, həm də digərlərini prosesdə aktiv iştiraka cəlb edə bilərsiniz. Sınıfda fəallıq və müvəffəqiyyəti təqdir edərkən hər bir şagirdin fərdi uğurlarını vurğulayın, hər zaman eyni şagirdlər olmamasına diqqət edin. Bununla yanaşı, mükafatlandırmanı şagirdlərin yaşına və maraqlarına uyğunlaşdırın. Məsələn, həftənin şagirdi lövhəsində şəkil, şifahi tərif, sinif sertifikatı, qələm, kitab və s. ola bilər.

Dərsə qonaqlar dəvət edin

Dərsə dəvət olunan qonaqlar şagirdlərin mövzuya və ya ümumiyyətlə, fənnə marağını artırma, düşüncələrinə yeni baxış bucağı gətirə bilər. Məsələn, biologiya dərsinə həkim və ya ingilis dili dərsinə ingilis dilli xarici qonaq dəvət etməyiniz şagirdləri öyrənməyə həvəsləndirəcək.

Sınıfdə təhlükəsiz və inklüziv öyrənmə mühiti yaradın

Sınıfdə müxtəlif təhsil ehtiyacları olan və fərqli sosial-iqtisadi qruplara məxsus ailələrin uşaqları təhsil ala bilər. Özlərini təhlükəsizlikdə hiss etmələri üçün onların öyrənmə prosesində mənalı və inklüziv mühit yaratmağınız vacibdir. Məsələn, ucqar kənd yerindən yeni sınıfa gələn şagirdin bullinqə məruz qalmaması, əlilliyi olan bir şagirdin təcrid olunmaması üçün bütün şagirdlərin ehtiyaclarını nəzərə alan, bərabər imkanlar tanıyan mühit onların öyrənməsində vacib amildir.

Müsbət məktəb mühiti formalaşdırın

Uşaqlar vaxtlarının böyük hissəsini məktəbdə keçirdiyindən məktəb mühitinin onların sosial, emosional və akademik inkişafına ciddi təsiri vardır. Tədqiqatlar göstərir ki, müsbət məktəb mühiti ilə şagirdlərin akademik nailiyyətləri arasında əhəmiyyətli əlaqə mövcuddur.

Əməkdaşlıqla öyrənməni təşviq edin

Bu strategiya şagirdlərin sosial bacarıqlarının inkişafına, yoldaşlarından öyrənməyə, yoldaşları ilə münasibətlərinin möhkəmlənməsinə səbəb olur. Əməkdaşlıqla öyrənmə qrup müza-kirələri, rollu və dram oyunları, informasiya mübadiləsi üçün fəaliyyətlər və s. istifadə olunaraq təşkil oluna bilər.

Müsbət müəllim-şagird münasibətləri yaradın

Müəllim-şagird münasibətlərinin keyfiyyəti şagirdlərdə sosial, emosional və akademik bacarıqların inkişafına, məktəbə və təhsilə müsbət yanaşmanın formalaşmasına təsir göstərir. Nəzərə almaq lazımdır ki, bu əlaqələri qurarkən bütün şagirdlərə ədalətli və bərabər münasibət təmin olunmalıdır.

Şagirdləri bir şəxsiyyət kimi tanıyın

Şagirdləri bir şəxsiyyət olaraq tanımaq, hər birinin ehtiyacları, maraqları, düşüncələri barədə məlumatlı olmaq onları öyrənmə prosesində daha yaxşı dəstəkləməyə kömək edəcək.

Müxtəlif müəllim rollarından istifadə edin

Müəllim tədris prosesi zamanı müxtəlif rolları icra edir: fasilitator, mentor, müəllim və digər. Şagirdlərin yaş, bilik və maraqlarını nəzərə alaraq, tədris prosesinin səmərəliliyini təmin etmək üçün bu rolları bir-biri ilə əvəzləmək olar.

Şagirdlərə psixososial və emosional dəstək göstərin

Şagirdlərin ilkin psixososial və emosional ehtiyaclarına müvafiq dəstək göstərmək onların daha yüksək akademik nailiyyətlər göstərməsinə, düzgün davranış və yoldaşları ilə yaxşı münasibətlər formalaşdırmasına, arzu olunmayan hərəkətlərdən uzaqlaşmasına və emosional narahatlıqlarının (depresiya, özünü təcrid və s.) aradan qalxmasına səbəb olur.

Şagirdlərin öyrənmə ehtiyaclarını müəyyənləşdirərək müvafiq dəstək göstərin

Öyrənmə ehtiyacı öyrənmənin mövcud bilik və bacarıq səviyyəsi ilə bir tapşırıq və ya tapşırıqların icrası üçün tələb olunan bilik və bacarıqların səviyyəsi arasındakı boşluqdur. Şagirdlərin öyrənmə ehtiyaclarının müəyyənləşdirilməsi müəllimə tədris prosesini effektiv təşkil etməyə və həmin nəticələrə əsasən şagirdləri dəstəkləməyə imkan verir.

İstifadə olunmuş mənbələr

Bransford, J., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). How people learn: Brain, mind, experience, and school. Washington, D.C: National Academy Press.

Evans, C., Muijs, D. & Tomlinson, M. (2015). Engaged student learning: high-impact strategies to enhance student achievement. [White paper] Retrieved May 15, 2019 from: <https://www.heacademy.ac.uk/knowledge-hub/engaged-student-learning-high-impact-strategies-enhance-student-achievement>

Hibbard, K. M. and others. (1996). A teacher's guide to performance-based learning and assessment. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Learning and Understanding: Improving Advanced Study of Mathematics and Science in U.S. High Schools. www.nap.edu, doi:10.17226/10129.

Northern Ireland Curriculum, Active learning and teaching methods for key stages 1 and 2, available at: http://www.nicurriculum.org.uk/docs/key_stages_1_and_2/altm-ks12.pdf

Stanford University. Performance-based assessment. <https://edpolicy.stanford.edu/sites/default/files/events/materials/2011-06-linked-learning-performance-based-assessment.pdf>

Why Is Project-Based Learning Important? Edutopia, <https://www.edutopia.org/project-based-learning-guide-importance>.

Yunus, Melor Md, et al. "Teacher-Student Relationship Factor Affecting Motivation and Academic Achievement in ESL Classroom." *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, vol. 15, Jan. 2011, pp. 2637–41. ScienceDirect, doi:10.1016/j.sbspro.2011.04.161